

Ya ikalwan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Corinto

Paunan habi

Ha unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Corinto, ay hinabyanan na hila gawan ayn hilan pamikakasundo, haka gawan ha main hilan kaatag pon ya andaygên ya alwan mangêd. Hiniraw na hila êt (2 Corinto 2:1; 12:14; 13:1-2) noa, a hila êt nanggilam, kabay hadyay lungkot na hén nag-orong ya ha balayan Efeso.

Nanoro ya ha balayan Troas bayo ha probinsyan Macedonia, haka bayro nan natupa hi Tito ya ubat ha balayan Corinto. Hadyay higla ni apostol Pablo hén namwangan na kan Tito ya naghêhê hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Corinto, haka ayn hilay nan hakit nakêm kan apostol Pablo (2 Corinto 7:5-7).

Di ha ikalwan hulat na kanla, ya hinulat na hén atsi ya ha probinsyan Macedonia, ay hinulat na no awta hinabyanan na hila hén haton main ungro kanlan angkapi-tsi-tsipon ya nanalanghang kana. Hinabyanan na hila ha unan hulat na kanla, hén alwan ha pahakitan ya nakêm la noa, êmên ipamwang kanla no ay-êmên kahlay ya pamanlugud na kanla. An-ipahlék na di ha ikalwan hulat kanla ya labay nan makipagkahundo kanla.

Habaytsi ya humonol êt ya laman hên hata hulat na:

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-11

Ya an-ihipêñ ni apostol Pablo hên tungkol kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Corinto haka hên tungkol ha pamimiyay na haka ya an-itoro na 1:12-7:16

Ya utoh ni apostol Pablo hên tungkol ha pamnipon hên ihowop kanlan ampaniwala ha Jerusalem 8:1-9:15

An-ilaban ni apostol Pablo ya tungkulon na ha pangaapostol na 10:1-13:10

Tawlin habi 13:11-13

¹ Hiko hi Pablo ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in apostol ni Apo Jesu-Cristo. Kalamo ko di hi Timoteo, ya patêl tamo ha paniwala.

Ampanulat ako hên habaytsi kamoyun patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Corinto haka kamoyu ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha boon probinsyan Acaya.

² An-ihalangin naêñ kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Pamahalamat ni apostol Pablo ha pamitalaba ni Apo Namalyari kana

³ Purién tamo hi Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. Hiyay pinangubatan hên ingalo haka pamitalaba ya ayn kapan>tag.

4 Antalabaêñ na kitamo ha kaganawan kairapan tamo, ta êmên makatalaba kitamo êt hêñ kaatag, hêñ nanad ha pamitalaba na kantamo.

5 No ay-êmên ya hadyay pamairap kannaêñ, gawan ha pamakimiha naêñ kan Apo Jesu-Cristo, ay êmbayro etaman ya pamitalaba na kannaêñ.

6 Ya hadyay kairapan ya andanasêñ naêñ haka ya pamairap kannaêñ ha pamanoro hêñ habi ni Apo Namalyari, ay ha ikakangêd haka ha ikaligtas yo. Ha pamitalaba na kannaêñ ni Apo Namalyari, ay makapaytalaba kay etaman kamoyu, ta êmên yo matêéh ha parehon pamairap ya ampagtêéhan naêñ.

7 Angkasigurado naêñ ya ihundo yoy paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, ta muwang naêñ no pairapan kaw man, hêñ nanad kannaêñ, ay talabaêñ na kaw etaman ni Apo Namalyari, hêñ nanad ha pamaytalaba na kannaêñ.

8 Patêl ha Panginoon, labay naêñ hêñ mamwangan yoy hadyay pamairap kannaêñ, hêñ atsi kay ha probinsyan Asia. Êndat naêñ no matsi kay, ta pêrad tanan a naêñ matêéh ya habayto.

9 Taganán êndat naêñ no nilumatêng ya anggaan biyay naêñ. Nalyari ya habayto ta êmên kay a pahimala ha kagalingan naêñ, noa, kan Apo Namalyari bat, ya ampam-in biyay kanlan natsi.

10 Hiyay namiligtas kannaêñ ha kamatsan, haka hiya pon êt ya ampamilitas kannaêñ. Angkasigurado naêñ ya iligtas na kay ha kaganawan ya mamatsi kannaêñ.

11 Ihundo yo dayi ya pangipanalangin yo kannaêñ, ta êmên mal-at ya magpahalamat kan Apo

Namalyari gawan ha pamakibat na hēn pangipanalangin kannaēn hēn kal-atan.

No pata a ya pon nakahiraw kanla hi apostol Pablo

12 An-ipagmahlay naēn, ya malinis ya konsinsya naēn ta ayn pagbabara, haka panay main kaptēgan ya dinyag haka hinabi naēn ha balang miha, lalon-laloy na kamoyu. Habaytoy alwan gawan ha sarili naēn kamwangan, noa, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari.

13-14 Ta ya an-ihulat naēn kamoyu, ay ayn kaatag no alwan ya agyu yon bahaēn haka maintindihan. Amêhēn ay a yo pon mantēg hēn angkaintindihan ya ugali naēn, noa, dayi maintindihan yoy nan mangēd, ta êmēn ha pamag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo, ay maipagmahlay yo kay haka maipagmahlay naēn kaw etaman.

15 Gawan angkasigurado ko ya an-ipagmahlay yo kay, ay naihipan ko hēn haton una ya hirawēn kataw bahēn hēn katalwa, ta êmēn katalwa kataw mapahigla.

16 Naihipan kon magdann ako bahēn ha pamaniraw ko di ha probinsyan Macedonia, haka ha pamag-orong hēn ubat di, ay magdann kina êt dayi bahēn, ta pahawop ako ha kailangan ko ha pamanlumagay ko ha probinsyan Judea.

17 Gawan ha a ko nagdann bahēn ha pamaniraw ko di ha probinsyan Macedonia, ay kayno êndat yon bat ampangoman ya ihip ko, hēn nanad kanlan ayn limo kan Apo Namalyari ya bat hēn maghabi hēn awo hēn a la tuparēn.

18 Tapat hi Apo Namalyari, haka tapat kay etaman. A kay ampaglaram.

19 Taganán a ya balingbing hi Apo Jesu-Cristo, ya anak ni Apo Namalyari, ya impamwang naén ni Silvano haka hi Timoteo kamoyu, ta panay nan antuparêñ ya pangako na.

20 Hi Apo Jesu-Cristo ay nanupad hên balang impangako ni Apo Namalyari, kabay ampakapaghabi kitamo hên “Amen” ya labay habiên “taganán pêtêg ya habayto” no puriên tamo hi Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo!

21 Hi Apo Namalyari ya ampamataniêh hên paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, haka hiya ya namili kantamo hên maghuyo kana.

22 Hiya êt ya namahapat kantamo hên Espiritu na, ya nanad tatak, ya pamaptêg ya kana kitamo. Haka gawan ampaidi ya kantamo ya Espiritu na, ay angkasigurado tamo ya tuparêñ nay kaganawan impangako na kantamo.

23 A ko pon naniraw bahêñ kamoyu ha Corinto amêhêñ, ta êmêñ ko a makapaghabi hêñ ikahakit hêñ nakêm yo. Muwang ni Apo Namalyari ya pêtêg ya an-ihulat ko, ta muwang nay laman hêñ nakêm ko!

24 Alwan ha labay naén hêñ mamiutoh kamoyu no hino ya dapat yon paniwal-an, ta muwang naén ya nakataniêh kaw na ha paniwala. Ya labay naén bat, ay hawpan kaw, ta êmêñ kaw mag-in mahigla ha pamimiyay yo ya hépat ha mantêg ya pamanhumonol kan Apo Jesu-Cristo.

2

1 Kabay naihipan ko ya a ko pon maniraw

kamoyu bahêن ta êmêن a kataw mahabyanan oman hêن makabalagêhbêg nakêm yo.

² Ta no palungkutêن koy nakêm yo, ay hino pon bayto ya mamahiglan nakêm ko! Ayn!

³ Kabay indiretsa koy pamanulat ko kamoyu bayro ha mihay hulat, ta êmêن ha pamaniraw ko bahêن, ay maayos ya pamimiyay yo, haka a yo ko palungkutêن, noa, hikaw dayi ya mamahigla kangko. Ta sigurado ko ya ikahigla yo etaman, ya ikahigla ko.

⁴ Hêن haton hinabyanan kataw bahêن ha hulat ko kamoyu, ay pêrad tanan a ko matêêh ya nakêm ko ya namalagêhbêg haka hadyay pamanangih ko. Hinulatan kataw alwan ha mamalungkot kamoyu, noa, êmêن ipamwang kamoyu no ay-êmêن kahlay ya pamanlugud ko kamoyu.

Dapat patawarêن ya habaytoy patêl ha Pangnoon ya nanyag kasalanan

⁵ Amêhêن, tungkol kanan habain ya nanyag kasalanan, ya namalungkot kangko, ay alwan hikon bat ya dinyanan nan kalungkutan, noa, namalungkot ya êt ha balang miha kamoyu o pêrad tanan balang miha kamoyu ta a ko labay pakahlayêن ya dinyag na.

⁶ Hukad anay pamarala yo kana.

⁷ Gawan naghêhê yay na, ay patawarêن yo ya etaman, haka talabaêن yo ya, ta êmêن ya a mantêg mahiraan nakêm.

⁸ Kabay an-ipapakahabi ko kamoyu ya ipahlêk yo kana, ya hiyay taganán anlugarêن yo pon.

⁹ Hinulatan kataw êt hêñ hato, ta êmêñ ko mamwangan no mahonol kaw ha balang in-utoh ko kamoyu.

¹⁰ No patawarêñ yoy ampakikwan patawad, ay patawarêñ ko ya etaman no main yan dinyag ya dapat kon patawarêñ. Daygêñ koy habayto ha ikakangêd yo ha arapan ni Apo Jesu-Cristo,

¹¹ ta êmêñ kitamo a mahambut ni Satanas no a kitamo mamatawad. Gawan taganán muwang tamina ya karawakan ya labay nan daygêñ kan-tamo ni Satanas.

Nanyagah hi apostol Pablo hêñ atsi ya ha balayan Troas

¹² Hêñ nilumatêng ako ha balayan Troas, ta êmêñ ipamwang ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay in-il-an awud hêñ Panginoon ya nakêm la bayro, ta mal-at ya nanggilam ha toro ko.

¹³ Noa, niyumagah ako êt ta a ko natapol bayro hi Tito, ya patêl ko ha Panginoon. Kabay nagpamwang kina hêñ nagtagloh ha probinsyan Macedonia.

Pamanambut gawan kan Apo Jesu-Cristo

¹⁴ Noa, halamat kan Apo Namalyari, ta gawan ha pamakimiha naêñ kan Apo Jesu-Cristo, ay an-ilamo na kay ya ampanoro ha pamanambut na. Ha panoro naêñ, ay ampiabot ha boon luta ya kamwangan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya nanad ha pabango ya anhumngaw.

¹⁵ Gawan ha panoro naêñ hêñ tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kay hêñ pabango ya am-pamahigla kan Apo Namalyari haka ya angkaraêp

lan main kaligtasan, haka hilay mipalako ha impiyerno.

¹⁶ Kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kay hēn pabango, ta hilay dyanan hēn biyay ya ayn angga. Noa, kanlan a ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kay hēn anggumata, ta hila ay mipalako ha impiyerno. No alwan ha hawop hēn Espiritu ni Apo Namalyari, ay ayn makapitoro hēn Mangangēd ya Habi!

¹⁷ Ta hikay ya taganán in-utoh ni Apo Namalyari, haka gawan ha pamakimiha naēn kan Apo Jesu-Cristo, ay boon nakēm naēn ipamwang ya Mangēd ya Habi ha arapan ni Apo Namalyari. Alwa kay nanad hēn kaatag ya ampagkaperaan bat ya habi na.

3

Ya bayoy kahundoan ni Apo Namalyari kantamo

¹ Kayno êndat yon andayêwênaênaêna omán. Yarin kailangan naêna hulat ya ubat ha kaatag ta êmén yo kay paniwal-an! Yarin kailangan naêna hulat ya ubat kamoyu ya ipahlék ha kaatag ta êmén kay paniwal-an!

² Hikaw tana ya nanad pinakahulat naêna hêmén kay paniwal-an, gawan mahêlék hêna kaatag, no ay-êmén binayo ya biyay yo gawan ha panoro naêna kamoyu.

³ Haka mahêlék hêna kaatag ya biyay yo, ya binayo ni Apo Jesu-Cristo, kabay hikaw ay nanad hulat na. Habaytoy alwa hêna nanad ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya nakadukit ha pini-pakay bato, noa, nanad nakêm yo ya hinulatan

hêñ Espiritu ni Apo Namalyari, gawan ha toro naêñ kamoyu.

⁴ Angkahabi naêñ hêñ êmbayro gawan main kay hêñ paniwala kan Apo Namalyari, gawan kan Apo Jesu-Cristo.

⁵ No ha sarili naêñ, ay a naêñ agyu ya pamanoro haka ya kaatag pon ya andaygêñ naêñ, ta hi Apo Namalyari ya ampanawop kannaêñ,

⁶ ta êmêñ naêñ maitoro ya tungkol ha bayoy kahundoan na. Habaytoy bayoy kahundoan na, ay alwan nanad ha Kautuhan, ya ampam-in kaparusaan ya ayn angga kanlan a anhumonol ha nakahulat bayro. Ta ya bayoy kahundoan ay tungkol ha andaygêñ nan Espiritu na ha nakêm, haka habaytoy ampam-in biyay ya ayn angga.

⁷ Bayro ha pam-in manan kahundoan, ay impahlék ni Apo Namalyari ya kapangyarihan na kanlan Israelita, ta angkapanat man, ay atsi pon kan apo Moises ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari hêñ babayo nan indin kanla ya Kautuhan ya nakadukit ha pinipakay bato. Kabay angkahilêw hila no hêlkêñ lay lupa ni apo Moises. No êmbayroy kapangyarihan ya impahlék ni Apo Namalyari hêñ indin nay Kautuhan ya ampam-in parusa ya ayn angga,

⁸ ay taganán makapangyarihan pon êt bayro ya mahêlék ha bayoy kahundoan, gawan ha pamanhumapat nan Espiritu ni Apo Namalyari!

⁹ No main lamoy kapahilêw ya kahampatan ya Kautuhan ya ampam-in parusa ya ayn angga, ay taganán makapangyarihan pon êt bayro ya mahêlék ha bayoy kahundoan, no ay-êmêñ na kitamon itad ni Apo Namalyari hêñ ayn kasalanan.

10 Pêtêg hên nanad nabaw-ahan ya kapahilêw ya kahampatan hên Kautuhan, gawan ha haday kapahilêw ya kahampatan hên bayoy kahundoan!

11 No main kapahilêw ya kahampatan hên babayon indin ya Kautuhan, ya main anggaan, ay lalon kapahilêw ya kahampatan hên bayoy kahundoan, ya ayn anggaan!

12 Gawan angkasigurado naêñ ya ayn anggaan ya bayoy kahundoan, ay taganán makhaw ya nakêm naêñ hên itoro ya habayto,

13 alwan nanad hên hato kan apo Moises ya naghalimbêng lupa na, ta êmén a mahêlêk lan kapareho nan Israelita ya pamagpanat hên kapahilêw ya kahampatan hên nayari yan naghabi kanla.

14 Noa, kinumdêy ya ulo la, haka angga amêhêñ nanad naghalimbêng ya ihip lan kaapo-apoan la, no ambahaêñ lay manan kahundoan ya hinulat ni apo Moises, ta a maalih ya nakahalimbêng angga ha a hila maniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay yabay ya Mesias, ya impangakon Mámilitgas.

15 Angga amêhêñ, ay nanad main nakahalimbêng ha kaihipan la no ambahaêñ lay hinulat ni apo Moises.

16 Noa, no maniwala hila ha Panginoon, ay maalih ya nanad nakahalimbêng ha kaihipan la.

17 Ya Panginoon ya inungkat ko, ay yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari, haka no atsi ya ha nakêm tamo, ay alwa kitaminan antalanêñ hên kasalanan, haka a kitamina ampanapol hên biyay ya ayn angga ha pamanhumonol ha Kautuhan.

18 Amêhêñ, ya balang miha ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay alway nan nanad kan apo

Moises hêñ haton naghalmibêng ya lupa na, ta amêhêñ angkahêlêk ha biyay tamo ya kapahilêw ya kahampatan hêñ Panginoon Jesus. Ta ya am-pamabayo hêñ nakêm haka biyay tamo, angga ha hikitamoy mag-in nanad kan Apo Jesu-Cristo, ay yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari.

4

Ya Mangêd ya Habi ay in-alimbawa ha ayn kaptang ya pibandian ya atsi ha pamyanan ya maparah mapha

¹ Gawan ha ingalo ni Apo Namalyari ay ampanoro kay, kabay a kay angkaalihan hêkaw nakêm ha pamanoro naêñ.

² Andayuán naêñ ya kaparêng-êy ya andaygên lan kaatag ya an-itago la. Ayn kalokwan ha pamanoro naêñ, haka a naêñ an-omanêñ ya Habi ni Apo Namalyari. Noa, an-ipamwang naêñ ya kaptêgan ha balang miha, haka muwang la, haka muwang ni Apo Namalyari ya habayto.

³ No main pon hêñ nanad nakahalmibêng ha ihip lan antoroan naêñ hêñ Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay habayto ay gawan mipalako hila ha kaparusaan ya ayn anggaan.

⁴ A hila naniwala ta ya nakêm la ay binuwag ni Satanás, ya anhonolêñ lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Binuwag nay nakêm la, ta êmêñ a la maintindihan ya paypamwang hêñ Mangangêd ya Habi ya tungkol ha panga-Diyos ni Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo ya namipahlêk kantamo no ay-êmêñ ya ugali ni Apo Namalyari.

⁵ Haka hiyay an-ipamwang naêñ, alwan tungkol ha sarili naêñ. An-ipamwang naêñ ya hi Apo Jesu-Cristo ay Panginoon tamon balang miha. Hikay etaman, ay tagahuyo yo gawan kana.

⁶ Ta hi Apo Namalyari ya naghabi, “Magkamain hawang ha kariglêman,” ay hiya êt ya nam-in hawang ha nakêm naêñ, ta êmên naêñ maintindihan ya panga-Diyos na ya mahêlêk kan Apo Jesu-Cristo.

⁷ Noa, hikay ay maialimbawa ha pamyanan ya dyag ha tagumbid ya maparah mapha, haka ya Mangêd ya Habi ay maialimbawa ha ayn kapan>tag ya pibadian ya indin bayro. Ha êmbayro ay malinaw ya angkaubat kan Apo Namalyari, ya kapangyarihan ya ayn kapantag, haka alwa kannaêñ.

⁸ Hino-hino kay nahêñ ya pamairap kannaêñ, noa, a kay ampahambut ha pamairap. Angkagulo ya ihip naêñ, noa, a kay angkahiraan nakêm.

⁹ Ampairapan la kay, noa, a na kay ampaulayan ni Apo Namalyari. Ampatsêñ la kay dayi, noa, angkabiyay kay pon.

¹⁰ Ay-iri man ya lakwêñ naêñ, ay panay kamatsan ya an-arapan naêñ, nanad kay kan Apo Jesu-Cristo hêñ atsi ya pon di ha luta, ta êmên mahêlêk etaman ha lawini naêñ ya biniyay yan oman, ta ya kapangyarihan na ay ampangillag kannaêñ.

¹¹ Ta kaban angkabiyay kay pon di ha luta, ay panay kamatsan ya an-arapan naêñ, gawan ha pamaghuyo naêñ kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên mahêlêk ya biniyay yan oman ha pamangillag na kannaêñ ha lawini naêñ ya main angga.

¹² Agyan kamatsan ya an-arapan naêñ di ha luta,

ay madyanan kaw tana dayi etaman hên biyay ya
ayn angga gawan ha panoro naêñ kamoyu.

¹³ Ampanoro kay gawan main kay hên paniwala
kan Apo Namalyari, hên nanad kan Arin David ya
nanulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana,
“Main akon hinabi gawan ampaniwala ko kamo,
Apo Namalyari.”* Embayro êt ya paniwala naêñ,
kabay an-ipamwang naêñ ya ampaniwal-an naêñ.

¹⁴ Ampanoro kay gawan muwang naêñ, ya hi
Apo Namalyari, ya namabiyay oman kan Panginoon
Jesu-Cristo, haka hiyay mamabiyay oman
etaman kannaêñ, gawan ha pakikimiha naêñ kan
Panginoon Jesu-Cristo. Embayro êt ya malyari
kamoyu ta ilamo na kitamo ha ampaidyanan na.

¹⁵ Ya kaganawan pamairap ya antêêhan naêñ, ay
ha ikakangêd yo, ta no mal-at ya makatanggap hên
ayn kapantag ya ingalo na, ay mapahanan pon
hilay ampaghahalamat haka ampagpuri kan Apo
Namalyari.

Nakapéptêng ya ihip lan apostol Pablo ha hinon makalangit

¹⁶ Kabay a kay angkahiraan nakêm, ta pêrad-
pêrad man hên angkamatsi ya lawini naêñ, ay
anhumigla ya nakêm naêñ.

¹⁷ Angkairapan kay man di, ay nanad alwan
mabuyot haka alwan mabyat ya habaytoy kairapan,
no iparis ya ha biyay tamo lano ha langit, ya
ayn kapantag haka ayn angga.

¹⁸ Kabay nakapéptêng ya ihip naêñ ha hinon
makalangit ya ayn angga, alwan ha hinon atsi
bayri ha luta ya main angga.

* ^{4:13} Awit 116:10.

5

¹ Gawan muwang tamina, ya no matsi ya lawini tamo ya nanad tolda ya ampaidyanan tamo, ay dyanan na kitamo ni Apo Namalyari hên lawini ya panlangit ya a matsi hên angga-angga.

² Ampiuuyamêh kitamo bayri, gawan labay-labay naën ana dayin makapaidi ha langit, hên main lawini ya panlangit.

³ Labay tamina dayin ihulod ya lawini ya panlangit, ta êmén main bayoy lawini ya kaélwa tamo, ha pangamatsi tamo.

⁴ Pêtêg ya angkabyatan kitamo di ha lawinin panluta, haka ampiuuyamêh kitamo, gawan labay tamina dayin mapahilyan hên lawini ya panlangit, ya hata lawini tamo ya panluta. Alwan ha labay taminan matsi, noa, labay tamina dayin mapahilyan hên lawini ya main biyay ya ayn angga, ya hata lawini ya main angga.

⁵ Hi Apo Namalyari ya namil-an kantamo hên lawini ya panlangit, haka angkasigurado tamo ya pêtêg ya habayto, gawan ha Espiritu na ya impahapat na kantamo.

⁶ Kabay panay makhaw ya nakêm naën, agyan muwang naën, ya kaban atsi kay pon bayri ha lawini ya panluta, ay ayn kay pon ha langit ha pandyanan hên Panginoon.

⁷ Angkasigurado naën ya makapaidi kay bayro lano, gawan ha paniwala naën, kabay nakapéptêng ya ihip naën bayro, gawan nanad angkahêlêk naën ya habayto.

⁸ Awo. Makhaw ya nakêm naën. Haka labay naën dayi hên makapaidi yana bayro, ha langit, ha pandyanan hên Panginoon.

⁹ Noa, atsi kay man di ha luta, o mag-in bayro man ha langit, ay nakapêptêng ya ihip naên hêñ manyag hêñ ikahigla na.

¹⁰ Ta ha Allon Pamanukom, ya balang miha kantamo ay kiarap kan Apo Jesu-Cristo, ta tum-bahan na kitamo ha dinyag tamoy mangêd man, o narawak, hêñ angkabiyay kitamo pon bayri ha luta.

Niúmang kitamo kan Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo

¹¹ Gawan muwang tamo ya kapalimo ya habay-toy Allon Pamanukom ni Panginoon Jesu-Cristo, ay ampakikwanan naên hêñ hagyatêñ ya balang miha hêñ maniwala kana. Muwang ni Apo Na-malyari ya habayton bat ya labay naên, haka dayi muwang yo etaman ya habayton bat ya labay naên.

¹² Kayno êndat yo ya andayêwêñ naên ana êt ya sarili naên. Alwa! Ta labay naên bat ya main kaw hêñ mahabi kanlan ampammusmus kannaên. An-ipagmahlay lan bat ya angkahêlêk la hêñ mata la, a lan dyanan pukat ya laman nakêm.

¹³ No êndat lan kaatag ya angkamurit kay, ay ayn kannaên ya habayto, ta anhonolêñ naên ya kal-abayan ni Apo Namalyari. No habiêñ lan kaatag etaman, ya muwang naên ya mangêd haka alwan mangêd, ay ha ikakangêd yoy habayto.

¹⁴ Ta ya pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo, ay ampamakhaw hêñ nakêm naên, hêñ ihundo ya panoro naên, gawan taganán muwang naên, ya hiyay natsi para ha balang miha, kabay ya balang miha ay intad hêñ natsi hêñ kalamo na.

15 Natsi ya ha ikakangêd hên balang miha, ta êmên hikitamo ya nanad hên kalamo na hên nabiyyay yan oman* ay mamiyyay hên alway nan para ha sarili tamo, noa, para kana ya natsi haka nabiyyay oman hên para kantamo.

16 Kabay paubat amêhêñ ay a naêñ anhabiêñ ya mangêd o narawak ya mihay tawo gawan ha angkahêlêk, ta êmbayroy dinyag naêñ kan Apo Jesu-Cristo hên haton una. Êndat naêñ no tawo yan bêngat, ta a naêñ tampol namwangan ya hiya awud, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.

17 Kabay hilay main pamakimiha kan Apo Jesu-Cristo, ay nabayoy na. Ayn ana ya mana lan karawakan ihip haka ugali, ta naubuh hên nabayo ya habayto.

18 Habaytoy dinyag ni Apo Namalyari ya namiúmang kantamo kana gawan ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo. Haka hiyay namiutoh kannaêñ hên ipamwang ha kaatag ya tungkol ha pamiúmang na.

19 An-itoro naêñ, ya gawan kan Apo Jesu-Cristo, ay an-iúmang ni Apo Namalyari kana, ya kaganawan ya mabay hên pay-úmang kana, ta patawarêñ na hila ha kasalanan la. Yabay ya impatsiwala na kannaêñ hên itoro.

20 Kabay hikay, ay in-utoh ni Apo Jesu-Cristo, haka nanad mismo hi Apo Namalyari ya ampakidoko kamoyu ha anhabiêñ naêñ. Gawan kan

* **5:15** Roma 6:4.

Apo Jesu-Cristo ay ampakihabi naêñ kamoyu, ya makiúmang kaw kan Apo Namalyari.

²¹ Hi Apo Jesu-Cristo ya ayn kasalanan, ay intad ni Apo Namalyari hêñ makasalanan gawan ha kasalanan tamo, ta êmêñ na kitamo maitad hêñ ayn kasalanan gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo.

6

¹ Gawan ha ampanawop kay kan Apo Namalyari ha pamiúmang hêñ tawo kana, ay ampakihabi kay ya a yon daygêñ ayn pukat ya ingalo na ya ayn kapantag.

² Ta impahulat ni Apo Namalyari, ya wana,
“Ha panaon ya intakda ko, ay ginilam koy
panalangin mo.

Haka hêñ nilumatêng ya allon pamiligtas ko kamo,
ay hinawpan kata.”*

Pakagilamêñ yo! Tanggapêñ yoy na dayi ya ingalo ni Apo Namalyari! Amêhêñ ya allo hêñ pamiligtas!

³ A naêñ labay hêñ mag-in habkol ha pangaligtas hêñ hinoman, ta êmêñ a kay pintasan ha pamanoro hêñ Mangangêñ ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo.

⁴ Ha balang andaygêñ naêñ, ay pan-ipahlêk naêñ, ya hi Apo Namalyari ya anhuyuêñ naêñ. Habaytoy mahêlêk ha pamagtêêh naêñ ha hinon kairapan, pamagdusa, kapapotog,

⁵ pamatok, pamihukul, pamabugbog hêñ dinawhong kay, hadyay pagal ha pamagobra, pam-agpuyat, haka lonoh.

* ^{6:2} Isaias 49:8.

⁶ Mahêlêk etaman ya hi Apo Namalyari ya an-huyuên naên ha kangêran pamimiyay naên, ha kamwangan naên ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ha pamagtêeh naên, ha kangêran nakêm naên, ha pamanyag naên kangêran ha kapangyarihan hên Espiritu na, ha mantêg ya pamanlugud naên,

⁷ haka ha panoro naên hên kaptêgan ha kapangyarihan na. Ya pamanhumonol naên kana, ay pinakakalahag haka pinakahundang naên.

⁸ Ha pamaghuyo naên kan Apo Namalyari, ay main ampanggalang kannaên, haka main ampanira kannaên. An-itad la kay hên mapaglaram, kaptêgan man ya an-itoro naên.

⁹ Muwang la man hên balang miha, ya apostol kay, ay an-itad la kay hên alwan apostol. Èndat la, no angkamatsi kay. Noa, hêlkên yo, angkabiyay kay pon! Amparusaan kay, noa, a kay angkamatsi.

¹⁰ Panay kay anhumigla, ampakaranas kay man hên kalungkutan. An-itad la kay hên mairap, noa, mal-at ya ampananggap hên ingalo ni Apo Namalyari, gawan ha toro naên. Ayn kay pibandian panluta, noa, atsi kannaên ya kaganawan pibandian panlangit.

¹¹ In-ubuh kon impamwang kamoyu ya laman nakêm naên. Hadyay pamanlugud naên kamoyu.

¹² Ayn pamagkulang ya pamanlugud naên kamoyu, noa, natambaang kaw na ha pamanlugud yo kannaên.

¹³ Hikaw ay nanad maának ko, kabay lugurên yo kay etaman dayi.

*Paan panay makilamo kanlan ayn paniwala kan
Apo Jesu-Cristo*

14 Paan kaw panay makilamo kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. Yarin mapilamo ya mapanyag kangéran haka ya mapanyag karawakan! Yarin mapilamo ya hawang haka ya kariglêman!

15 Yarin mapikasundo hi Apo Jesu-Cristo haka hi Satanas! Yarin mapikasundo hilay main paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka hilay ayn paniwala kana!

16 Yarin maihowên ha Templo ni Apo Namalyari, ya rebulto hên alwan pêtêg ya diyos! Hikitamo ya pinaka-Templo ni Apo Namalyari, gawan impahulat ni Apo Namalyari, ya wana, “Paidi ko ha maának ko, hên panay manlamo kanla.

Hikoy mag-in Diyos la, haka hilay mag-in anak ko.”[†]

17 Kabay wana êt hên Panginoon, “Dayuán yo hilay mapanyag karawakan, haka papawa kaw kanla.”[‡]

“Paan kaw manyag hên hinoman ya karêmêkan, ya kasalanan, ta êmên kataw matanggap.

18 Ta hikoy mag-in Tatang yo, haka hikaw ay mag-in maának ko.”[§]

Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari ya makapang-yarihan.

7

1 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, gawan habayto ya impangako ni Apo Namalyari kantamo, ay dapat alihêن tamo ya kaganawan pa-manyag karawakan ya ampakarêmêk hên nakêm,

[†] **6:16** Levitico 26:12, Jeremias 32:38, Ezekiel 37:27. [‡] **6:17** Isaias 52:11. [§] **6:18** Isaias 43:6.

haka lawini tamo. Dapat mamiyyay kitamo hēn ayn kapintasan gawan ha pamanggalang tamo kana.

An-ikahigla ni apostol Pablo ya pamaghêhê lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Corinto

² Lugurên yo kay etaman dayi, ta ayn kay hēn kasalanan kamoyu. A naêñ kaw inamuyot hēn manyag karawakan ha pamanoro naêñ, o ha pamimiyay man. A naêñ kaw êt hēn niloko.

³ A kataw ampintasan, ta mana kinan hinabi, ya anlugurên naêñ kaw hinoman ya angkalyari ha pamimiyay tamo, o ha kamatsan man, ay a magbayo ya pamanlugud naêñ kamoyu.

⁴ Pêtêg kataw hēn ampagtsiwal-an, haka panay kataw hēn andayêwêñ ha arapan hēn kaatag. Ampakadanas kay man hēn kaganawan kairapan, ay angkatalaba ko, haka hadyay kahiglaan nakêm ko.

⁵ Agyan ha probinsyan Macedonia, ay ayn painawa ya lawini naêñ, ta hino-hino kay na hēn ya kairapan ya nadanasan naêñ ta main nanalanghang kannaêñ, haka niyumagah êt ya nakêm naêñ.

⁶ Noa, hi Apo Namalyari ya ampamitalaba kanlan angkahiraan nakêm, ay hiya êt, ya nanalaba kannaêñ ha pamanlumatêng ni Tito.

⁷ Haka alwan bat ya pamanlumatêng na ya nanalaba kannaêñ, noa, nanalaba êt kannaêñ ya pamipamwang na kannaêñ hēn tungkol ha pamitalaba yo kana, gawan ha hadyay lêngêw yo kangko, ta pinaghêhêan yoy dinyag yoy alwan

mangêd, haka ha pamakigampi yo kangko. Pamakgilam kon imbalita na, ay lalo kon hinumigla.

⁸ Nakab-i ko man hên kalungkutan kamoyu hên babayo yon tinanggap ya unan hulat ko, ay a kinan anhêhêen ya sarili ko ha pamanulat kon habayto, agyan hinêhê ko ya sarili ko pon hên namwangan ko ya nakbêk kaw bayro ha hinulat ko.

⁹ Amêhêen ay mahigla ko, alwan gawan ha nakab-i kon ikabêlêgêhbêg nakêm yo, noa, mahigla ko ta habaytoy namitolak kamoyu êmên yo paghêhêan ya pinaulayan yoy karawakan ya nalyari kamoyu. Habaytoy bêlêgêhbêg nakêm yo ay ayon ha kalabayan ni Apo Namalyari, kabay pinakinabangnan yoy habayto.

¹⁰ Embayroy bêlêgêhbêg nakêm ya ayon ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay ampamitolak kantamo hên manalibokot ha karawakan, ha ikaligtas tamo hên ayn nanan anhêhêen ya sarili. Noa, ya bêlêgêhbêg nakêm lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ya a manalibokot ha karawakan, ay ampamitolak kanla ha kamatsan, ya kaparusaan ya ayn angga.

¹¹ Pakaihipêñ yoy nalyari ha biyay yo gawan ha bêlêgêhbêg nakêm yo, ya ayon ha kalabayan ni Apo Namalyari! Kinahêmêkan yoy sarili yo, haka hadyay limo yo, ya maparusaan kaw, kabay tam-pol yoy nan pinaral-an ya nanyag kasalanan ya pinaulayan yo hên hato. Ha êmbayro ay naipahlêk yoy na ha kaatag, ya anhumonol kaw na ha kalabayan ni Apo Namalyari. Labay-labay yo kon mahêlêk, ta êmên miúmang ya pamilalamo tamo.

12 Amêhén ay malinaw no awta êmbayroy laman hén hatoy hulat ko kamoyu. Habaytoy alwan bat ha nanyag kasalanan o ha pinanyagan kasalanan, noa, ta êmén na êt maipamwang kamoyu ni Apo Namalyari, no ay-êmén ya pamanlugud yo kan-naén.

13 Ha dinyag yoy habayto, ay taganán tinalaba kay.

Alwan bêngat habayto, noa, napahigla kay êt ha kahiglaan ni Tito, gawan pinahigla yo ya haka hinumawang ya ihip na hén atsi ya bahén.

14 Impagmahlay kataw kan Tito, bayo ya naniraw kamoyu, haka a ko etaman nipakarêng-êy kana, ta no ay-êmén hén pêtêg ya kaganawan intoro naén kamoyu, ay êmbayro êt, ay napaptégan nay pamidayêw naén kamoyu, ha arapan na.

15 Napahanan ya pamanlugud na kamoyu gawan ha pamanggalang yo ha pamananggap yo kana, haka ha boon nakêm yon hinonol ya hinabi na kamoyu.

16 Hadyay kahiglaan ko gawan sigurado ko ya ihundo yoy pamanyag hén kalabayan ni Apo Namalyari.

8

Dapat boon nakêm ya pam-i

1 Patêl ko ha Panginoon, labay kon mamwangan yoy tungkol ha dinyag nan ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha probinsyan Macedonia.

² Ta ampakaranas hila man hên hadyay kairapan, ay ayn angga ya kahiglaan la, haka ampagkulang hila man ha kaganawan kailangan la, ay mahiglay nakêm lan nam-i.

³ Hilay nam-i hên mahiglay nakêm, hên alwan bat ha kaya la, noa, igit pon bayro. Ampaptêgan koy habayto,

⁴ ta nakiingalo hila kannaên ya dyanan hilan panaon hên manawop kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha balayan Jerusalem ha probinsyan Judea ya ampangailangan.

⁵ Haka igit pon ha an-êngganan naên, ay nagpalokop hila ha Panginoon, bayo hinawpan la kay êt ha pamanhumonol la ha kalabayan ni Apo Namalyari.

⁶ Gawan hilay taga-Macedonia ay nanyag hên habayto, haka gawan hi Tito ya nunan namsipon hên maihawop yo kanlan patêl ha Panginoon ha Jerusalem, ya ampangailangan, ay naihipan ko ya hiyay dapat kon iutoh kamoyu, ta êmên na kaw mahawpan hên yariên ya pamitsipon yon habaytoy pamipahlêk hên ingalo yo.

⁷ Gawan hikaw ay ampibahwag gawan ha kataniêhan paniwala yo, pamipamwang yon habi ni Apo Namalyari, kamwangan yo tungkol kana, kahipêgan yo, haka pamanlugud yo kannaên, ay labay naên dayi hên maibahwag etaman ya ingalo yo.

⁸ Alwa ha an-utuhan kataw hên mam-i, noa, anipamwang kon bat kamoyu ya kahipêgan pamana-wop lan kapareho yon patêl ha Panginoon, ta no tuwarêñ yoy pamam-i la, ay mamwangan naên ya pêtêg ya pamanlugud yo.

9 Muwang yo no ay-êmên kahlay ya ayn kapan-tag ya ingalo ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, ta atsi man kana ya kaganawan bandi ha langit, ay imbalag na pon ya habayto hên hiyay nag-in tawo, ta êmên kitamo magkamain pibandian ha langit.

10 Amêhêñ, ya mahabi ko hên tungkol ha habaytoy pamitsipon hên maihawop yo, ay mangêd no yariêñ yoy habayto, gawan haton nagdann ya taon, ay hikaw ya mu-munan labay-labay hên mam-i, haka nag-umpisa kaw na hên manipon.

11 Yariêñ yo dayi ya habayto, ta êmên ha kahipêgan ya impahlêk yo hên una, ay maboo ya idin yo ha agyu yon idin.

12 Ta no ha mahiglay nakêm ya pam-i yo, ay antanggapêñ ni Apo Namalyari ya pan-idin yo. A na an-êngganan ya mam-i kaw hên a yo kayan idin.

13 A ko labay hên mag-in pabyat hila kamoyu, ya hilay patêl ha Jerusalem, ta êmên mag-in mabandi hila. Labay kon bat mabaw-ahan ya pamagkulang la ha pamangailangan.

14 Nitsighaw kaw amêhêñ, kabay mahawpan yo hila. Lano etaman no nitsighaw hila, ta magkakulang kaw ha pamangailangan, ay mahawpan la kaw. Ha êmbayro ay miyahawop kaw.

15 Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya tungkol ha nanipon hên manna, ya kaêñ ya ubat ha langit,

“Hilay nanipon hên mal-at, ay a nagsobra,
haka hilay nanipon hên pêrad, ay a etaman hên
nagkulang.”*

* **8:15** Exodus 16:18.

¹⁶ Ampahalamat ako kan Apo Namalyari ta hi Tito, ay dinyanan nan kahipêgan nakêm hên manawop kamoyu hên nanad kahipêgan nakêm ko hên manawop kamoyu.

¹⁷ Muwang koy habayto, ta hên impakihabi ko kan Tito ya iutoh ko ya kamoyu, ay labay-labay na etaman, ta mana nay na awud hên labay hên maniraw bahên.

¹⁸ Pakilamo ko kana ya mihay patêl tamo ha Panginoon, ya nibahwag ha kaganawan pagtsiponan lan patêl ha Panginoon, gawan ha pamipamwang na hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo.

¹⁹ Alwan bêngat habayto, noa, hiyay pinili la hên mag-in kalamo naêñ ha pamiatêl hên hawop yo kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem. Ya êmbayroy pamaghuyo naêñ, ay ha ikapuri hên Panginoon, haka maipahlêk ya kangêran nakêm naêñ kanlan mairap.

²⁰ Ampangillag kay, ta êmêñ ayn mamintas kannâêñ ha pamanipon haka pamitayak hên mahlay ya an-ihawop.

²¹ Ampakikwanan naêñ hên mag-in usto ya habayto, alwan bat ha hêlêk ni Apo Namalyari noa, ha hêlêk hên balang miha.

²² Pakilamo naêñ êt kanlan habaytoy lowa, ya miha pon ya patêl tamo. Nahêlêk naêñ ya kahipêgan na ha kaganawan dyag. Haka amêhêñ, ay labay-labay na hên manawop kamoyu gawan sigurado ya, ya labay yon manawop.

²³ Hi Tito etaman, ay hiyay kalamo ko haka ka-hawop ko ha pamaghuyo kamoyu. Haka hila etaman ya loway kaatag pon ya patêl ha Panginoon,

ay pan-iutoh lan patêl ha Panginoon ya angkapti-tsipon ha ikapuri ni Apo Jesu-Cristo.

²⁴ Kabay ipahlék yo kanla ya pamanlugud yo, ta êmên la mapaptégan kanlan patêl ha Panginoon ha ayri man ya pagtsiponan lan patêl ha Panginoon, ya pêtêg ya pamidayêw naên kamoyu ha arapan la.

9

Pamanipon hên ihawop kanlan patêl ha Panginoon ha balayan Jerusalem ha probinsyan Judea

¹ A kina kailangan hên ihundo ya pamanulat ko kamoyu hên tungkol ha pamanawop kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha Jerusalem,

² ta muwang koy nakal-an kaw hên manawop, haka an-ipagmahlay kataw ha taga-probinsyan Macedonia. Gawan hinabi ko kanla ya hikaw ya taga-balayan Corinto, haka ya kaatag pon ya taga-probinsyan Acaya, ay nakal-an hên mam-i hên hato pon nagdann ya taon. Hên namwangan la ya labay-labay yo hên mam-i, ay napukaw êt ya kalabayan lan mam-i.

³ Noa, an-ipauna ko hilan Tito bahê, ta êmên ko a mipakarêng-êy ha pangipagmahlay kamoyu, haka êmên mail-an ya iħawop yo, hên nanad ha hinabi ko.

⁴ Ta kayno mipakarêng-êy ako no main makilamo kangko bahê ya patêl ha Panginoon, ya taga-probinsyan Macedonia, haka mahêlék la kaw ya a nakal-an. Ta no êmbayro, ay mipakarêng-êy kaw etaman.

⁵ Kabay pinakihabian ko hilan Tito, ya hila pon ya muna bahê, êmên mail-an ya impangako yoy

ihawop yo. Ha êmbayro, ay mahêlêk kamoyu, ya mahigla kaw mam-i, haka a kaw napilitan.

6 Pakaihipên yoy habaytsi, hilay ampamitanêm hên pêpérad, ay ampamopol hên pêpérad. Haka hilay ampamitanêm hên mal-at, ay ampamopol hên mal-at.

7 Ya balang miha ay kailangan hên mam-i hên pamanhumonol ha nakêm la, alwan ha angkapilitan bêngat, haka ayn kalamoy pamaghêhê ha sariili, ta anlugurên ni Apo Namalyari hilay ampam-i hên mahiglay nakêm.

8 Mitsighaw kaw ha kaganawan kailangan yo gawan kan Apo Namalyari, ta êmên kaw makabi hên kailangan lan kaatag.

9 Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari hên tungkol ha mapanyag kangêran,

“Mapam-i ya kanlan ampangailangan, haka ya pamanyag nan kangêran ay ayn angga.”*

10 Hi Apo Namalyari ya ampam-i hên bini ya antanêm, haka ampamatubon habayto, ay hiya êt ya mamahan hên atsi kamoyu, ta êmên mapahanan êt ya pamanyag yon kangêran ha pam-i.

11 Ha balang hino, ay patsighawên na kaw, ta êmên mapahanan êt ya pam-i yo hên boon nakêm. Lumat bayto ya pahalamat kan Apo Namalyari, gawan ha hawop yo ya gêtan naêñ kanla.

12 Ta ha pam-i yo, ay mahawpan hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha Jerusalem ya ampangailangan, haka mahigla hilan mipagpahalamat kan Apo Namalyari.

* **9:9** Awit 112:9.

¹³ Ya boon nakêm yon pam-i kanla, haka ha kaatag, ay mamaptêg ya anhonolên yoy Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Ha êmbayro ay puriên la hi Apo Namalyari.

¹⁴ Kabay boon nakêm la kaw hên lugurên haka ihalangin gawan ha a makwan ihipêñ ya ayn kapan>tag ya ingalo ni Apo Namalyari ya pinangubatan hên pam-i yo.

¹⁵ Halamat kan Apo Namalyari ha indigalo na kantamo ya ayn taganán kapantag, haka ya a makwan ihipêñ!

10

An-ilaban ni apostol Pablo ya tungkulan na ha pangaapostol na

¹ Hiko, hi Pablo, ay maaypa ya nakêm kano no arap-arapan, noa, maigpit kano no ampanulat ako ubat ha marayo. Noa, gawan ha kaaypaan nakêm ni Apo Jesu-Cristo ya maingaloën, ay ampakihabi kon nangaamêy ya habi,

² ya a dayi kailangan hên mag-in maigpit ako, no atsi ko ha arap-arapan yo, ta kaya kon habyanan hilay ampaghabi ya ayn ya ha pamimiyay naêñ, ya Espiritu ni Apo Namalyari.

³ Pêtêg ya tawo kay bat! Noa, a kay anlumaban kanlan anhumalanghang ha andaygêñ ni Apo Namalyari, hên nanad ha pamanlumaban lan tawo di ha luta.

⁴ Ta ya armas naêñ ay alwan nanad armas lan tawo di ha luta. Noa, ya kapangyarihan ni Apo Namalyari, ay yabay ya panlaban ta êmên mahambut ya hêkaw ni Satanas, ha pamipamwang naêñ ya

kamalian hēn toro lan anhumalanghang kan Apo Namalyari,

⁵ haka ya kaihipan lan mapagmatag-ay, ya am-pamaabala kanla ha pamikiúmang la kan Apo Namalyari. Angka-pabayo naêñ ya kaganawan kaihipan, ta êmén habaytoy mag-in mahonol ha kalabayan ni Apo Jesu-Cristo.

⁶ Hikaw etaman, uston napaptégan yoy nay pa-manhumonol yo, ay nakal-an kay hēn paral-an hilay alwan mahonol kan Apo Jesu-Cristo.

⁷ Paan kaw mapaniwala ha angkahélék yon bat! No angkasigurado yo ya apostol ni Apo Jesu-Cristo ya mihay tawo, ay dapat yon ihipêñ ya hikay man, ay apostol ni Apo Jesu-Cristo.

⁸ No an-ipagmahlay naêñ man ya tungkulan ya indin kannaêñ hēn Panginoon, ay a kay mipakarêng-êy ta malinaw ya pêtêg ya anhabiên ko, ta habaytoy tungkulan naêñ, ay ha ikataniêh hēn paniwala yo, alwan ha ikaalih hēn paniwala yo.

⁹ Paan yon ihipêñ ya ampalimoên kataw ha hulat ko.

¹⁰ Main ampaghabi ya maigpit ako kano ha pamanulat ko, noa, paglatêng ha arap-arapan, ay angkalimo kon maghabin êmbayro, kabay ayn pukat kano ya anhabiên ko.

¹¹ Dapat lan mamwangan hēn hilay ampaghabin êmbayro, ya no ay-êmén ya an-ihulat ko, ay êmbayro ko êt ha arap-arapan, ta pêtêgên ko ya hinulat ko.

¹² Hikay etaman, ay a naêñ an-ipagmahlay ya sarili naêñ hēn nanad ha pandaygên lan kaatag. Ha pangamulala la, ay ampanukat hilan kangêran la ha kangêran hēn kapareho la.

13 Noa, hikay etaman, ay an-ipagmahlay naêñ bat ya impadyag kannaêñ ni Apo Namalyari, haka kalamo bayro ya pamanoro naêñ kamoyu.

14 Ha tungkulon naêñ kamoyu, ay a naêñ am-palumbangan ya impadyag ni Apo Namalyari kannaêñ, ta hikay ya nunan nilumagay hêñ nampamwang kamoyu hêñ Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo.

15 Ya pamagmahlay naêñ, ay alwan palumbang ha impadyag kannaêñ. A naêñ ipagmahlay ya pinagpagalan hêñ kaatag. An-êngganan naêñ ya tumaniêh ya paniwala yo, ta êmêñ mapahanan ya madyag naêñ bahêñ.

16 Maipamwang naêñ bayto ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ha mangarayo ya balyan ya a pon naabutan. Haka ayn mahabi ya an-ipagmahlay naêñ ya pinagpagalan lan kaatag.

17 Honolêñ tamo ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, “No main labay hêñ magmahlay, ay dapat nan ipagmahlay ya dinyag hêñ Panginoon.”

18 Ayn pukat ya lambung lan mapaglambung! Noa, ya pamandayêw ya ubat kan Apo Namalyari ay main pukat.

11

Impamwang ni apostol Pablo ya tungkol kanlan nagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo

1 Dayi maintindihan yo ko, no hiko man ya ampaghabin nanad ayn minuwang. Têêhêñ yoy pamaghabi ko!

² Anlugarûn kaw hêñ nanad ha pamanlugud ni Apo Namalyari kamoyu. Ya kaalimbawaan yo ay mihay malinis ya dalaga ya a pon nakitakêh. Ya kaalimbawaan ni Apo Jesu-Cristo, ay mihay lalaki ya an-ikasal kanan habaytoy dalaga. Ya kaalimbawaan ko etaman ay mihay ampanayhay hêñ habaytoy dalaga ta êmêñ ko ya iarap kan Apo Jesu-Cristo hêñ malinis.

³ Noa, ampotogên ako, ta kayno midayo kaw ha pêtêg ya pamanlugud yo kan Apo Jesu-Cristo. Habaytoy nanad ha nalyari kan Eva, ya niloko ni Satanás.

⁴ Ta tampol yon antanggapêñ ya hinon an-lumatêng ya ampangitoro hêñ tungkol kan Apo Jesus, alwa man hêñ pareho ha toro naêñ. Natanggap yoy na ya Espiritu ni Apo Namalyari, yan antanggapêñ yo êt ya hinon kaatag ya espiritu. Tinanggap yoy nay Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, yan antanggapêñ yo êt ya hinon bayon paniwala.

⁵ Anhabîen la ya hila kano ya mantêg hêñ apostol ni Apo Namalyari, noa, ha ihip ko etaman, ay a ko angkatawli kanlan habayto.

⁶ Malyarin ayn akon galing hêñ mag-habi ha arapan hêñ kal-atan, noa, muwang koy anhabîen ko! Siguradon muwang yo etaman ya pêtêg ya habayto, ta napaptêgan yoy na.

⁷ A ko etaman impabayad ya pamipamwang ko hêñ Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Mahabi yo warin kasalanan ya habayto? Nagpakaaypa ko, ta êmêñ kaw mitag-ay.

⁸ Ya nam-in pamangailangan ko hêñ haton antoroan kataw, ay hilay patêl ha Panginoon

ya angkapi-tsi-tsipon ha kaatag ya legal, kabay nanad ko hilay nan pinamaw-ahan ha paman-gailangan la, êmén kataw matoroan.

⁹ Hêñ nagkulang ako ha kaganawan kailangan hêñ atsi ko bahêñ, ay a ko nag-in pabyat kamoyu, ta inatlan la ko hêñ patêl ya taga-probinsyan Macedonia. Kabay paubat hêñ hato angga amêhêñ, ay a ko nag-in pabyat kamoyu.

¹⁰ Gawan ampaghuyo ko kan Apo Jesu-Cristo, haka gawan hiyay taganán pêtêg, ay pêtêg etaman ya anhabiên ko. Ipagmahlay ko ha boon probinsyan Acaya, ya a ko nag-in pabyat kamoyu.

¹¹ Awta kaya, a ko pahawop kamoyu? Yarin gawan a kataw anlugurêñ! Muwang ni Apo Namalyari ya anlugurêñ kataw!

¹² Ihundo ko ya a ko nag-in pabyat kamoyu, ta êmén a mahabi lan alwan pêtêg apostol, ya pamaghuyo la, ay pareho ha pamaghuyo naêñ.

¹³ Hila ay alwan pêtêg apostol. Hilay manloko hêñ ampagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo.

¹⁴ Paan yon pag-êpapahan ya main ampagbabaran apostol hila ni Apo Jesu-Cristo. Hi Satanas man, ay ampagbabara ya hiyay anghel hêñ hawang ya ubat kan Apo Namalyari.

¹⁵ Kabay paan yon pag-êpapahan ya hilay tagahuyo ni Satanas, ay ampagbabara hêñ hila ay mahonol ya tagahuyo ni Apo Namalyari. Ya mag-in parusa la lano, ay hêpat ha andaygêñ lay karawakan.

Ya kairapan ya nadanasan ni apostol Pablo ha pangaapostol na

16 Paan kaw mangihip hēn ayn akon minúwang. No êndat yon ayn akon minúwang, ay hali gilamēn yoy nay pamaglambung ko, ta anggilamēn yo etaman ya pamaglambung lan kaatag.

17 Ya pamaglambung ko, ay alwan kaugalian ni Panginoon Jesu-Cristo, noa, kaugalian lan ayn minúwang.

18 Gawan main bahēn kamoyu ya ampaglambung hēn tungkol ha panluta, ay hiko man, ay makalambung, ta êmēn ko mailaban ya tungkulan ko ha pangaapostol ko.

19 Siguradon paulayan yo kon maglambung, ta anggilamēn yoy paglambung lan ampagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo. Êndat yon mangagaling kaw mangihip!

20 Ampaulayan yon ipohēn la kaw, antsi-tsikmêen, panlokoên, musmusêen, haka tampalingêen.

21 Yarin mangêd ya êmbahêen ya andaygêen la kamoyu! An-aminêen ko ya a ko madyag ya êmbahêen kamoyu!

Noa, ya paglambung lan habain, ay agyu ko êt hēn tuwarêen, hēn nanad ayn minúwang.

22 Hebreo hila man, ay Hebreo ko etaman! Israelita hila man, ay Israelita ko etaman! Láhi hila man ni apo Abraham, ay láhi ko etaman ni apo Abraham.

23 Anhabiêen la ya tagahuyo hila ni Apo Jesu-Cristo, noa, nanad pamaghabin mihay angkamurit, ay anhabiêen ko ya hikoy taganán tagahuyo na. Mahipêg ako kanla, panay akon angkahukul gawan ha pamanoro hēn tungkol kan Apo Jesu-

Cristo, panay akon angkalatiko, haka panay akon ampamêrad matsi.

²⁴ Katalima kon nilatiko hên mani tatlumpo boy siyam ya latiko hên kapareho kon Israelita.

²⁵ Katatlo kon pinagpapatok hên hundalon gob-yernon Roma. Minghan akon pinabbabato, katatlon nangaagwat ya barko ya anhakyan ko, haka minghan mamapayabi haka mamapawatah ako hên nakababad ha bonak hên dagat.

²⁶ Mal-at ya naranasan koy kapapotog ha panay akon anlumagay hên manoro. Angkaanol ako ha ilog, haka anhabatêñ akon manakaw. Atsi ko ha kapapotog gawan ha kapareho kon Israelita, haka gawan kanlan alwan Israelita. Atsi ko ha kapapotog ha balayan, ha kabalah-balahan, ha dagat, haka gawan kanlan ampagbabara ya patêl hila ha Panginoon.

²⁷ Naranasan ko êt ya hadyay pamagkulang ha pamangailangan, haka ya hadyay pagal ha pamag-obra. Panay akon angkapuyat, panay akon anlonohêñ haka kainêm. Naranasan ko êt ya hadyay kêbel haka ayn maisambra.

²⁸ Miha êt, ay panay anyumagah ya kaihipan ko ha patêl ha Panginoon ha kaganawan pagtsiponan la.

²⁹ Angkadamay ako ha kaganawan angkaranasan la, no angkumbel hila ha paniwala la, ay anyumagah ya nakêm ko. Haka hadyay huluk ko ha pangubatan hên pamanyag kasalanan la.

³⁰ Gawan kailangan kon maglamburg, ay ipaglamburg ko ya ayn akon madyag ha sarili kon hêkaw haka galing.

31 Muwang ni Apo Namalyari ya Tatang ni Panginoon Jesu-Cristo ya pêtêg ya an-ihulat ko. Purién ya hên ayn-angga!

32 Hêñ atsi ko ha balayan Damasco, ay in-utoh ni Arin Aretas ya ipabantay ni gobernador ya awahan ha balayan ta êmén ipadakép ako.

33 Noa, ingkulug la kon patêl ha Panginoon ha mahlay ya lubon, haka impadann la ko ha dorongawan hên in-antotoh ha bakod hên balayan, kabay nakatakah ako.

12

Ya impahalumata kan apostol Pablo

1 Angkapilitan akon maglamburg, ayn man kapukat-pukat ya paglamburg. Ipaglamburg ko amêhêñ, ya impahalumata haka ya impaihip kangko hên Panginoon.

2 Main akon kilala ya lalaki* ya main pakikim-ihia kan Apo Jesu-Cristo. Nakalabah ya mapo boy apat ya taon hên hiyay gintan ha ikatlon langit, ya ampaidyanan ni Apo Namalyari. A ko muwang no kalamo ya lawini na o no espiritu nan bêngat. Hi Apo Namalyarin bat ya ampakamwang hên habayto.

3 Omanêñ kon ihulat, ya hiyay gintan ha Paraiso, ya ampaidyanan ni Apo Namalyari. A ko muwang no kalamo ya lawini na o no espiritu nan bêngat. Hi Apo Namalyarin bat ya ampakamwang hên habayto.

* **12:2** An-ipamwang ni apostol Pablo ya nalyari kana, noa, an-idann na ha istorya hên kaatag.

⁴ Bayro ha langit ya ambaêgên Paraiso, ay main yan nagilam ya a makwan ipamwang ha kaatag, haka binawal êt ni Apo Namalyari hên ipamwang.

⁵ Nakal-an akon ipaglambung ya habaytoy lalaki. A ko ipaglambung ya sarili ko, noa, ipaglambung kon bat ya ayn akon madyag ha sarili kon hêkaw haka galing.

⁶ No labay kon maglambung, ay a ko maghabi hên nanad pamaghabin ayn minuwang, ta panay pêtêg ya anhabien ko. Noa, a ko maglambung, ta a ko labay hên itag-ay ko hên igit ha dapat. Labay kon mamwangan ako gawan ha kangêran dyag ya angkahêlêk ha biyay ko haka gawan ha angkagilaman la ha toro ko.

⁷ Ta êmên ko a ipagmahlay ya kapapaêpapah ya impahêlêk ni Apo Namalyari kangko, ay pinaulayan nan hikoy pairapan hên in-utoh ni Satanas ya nanad diwi ha lawini ko ya taganán a mialih.

⁸ Katatlo kon impanalangin ha Panginoon ya alihêna ya habayto.

⁹ Noa, wana kangko, “Hukad ya pangingalo ko kamo ta êmên mo matêeh ya habayto, haka lalon mamwangan ya kapangyarihan ko no ayn kan sarilin hêkaw haka galing.” Ya pamagkulang ko ha sarilin hêkaw haka galing, ay yabay ya tana ya an-ipaglambung ko, ta êmên mahêlêk kangko ya kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo.

¹⁰ Kabay napatêkbêk ya nakêm ko, no gawan ha pamaghuyo ko kan Apo Jesu-Cristo, ay angkaranasan ko ya kakulangan ha sarili kon hêkaw haka galing, o pammusmus, o kairapan, o hadyay pamairap, o ya kapapotog. Ta no ayn

akon sarilin hêkaw haka galing, ay ampakhawên ako ni Apo Jesu-Cristo.

Yapamanlugud ni apostol Pablo kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Corinto

¹¹ No ya pamanulat ko ay nanad pamanulat hêñ ayn minúwang, ay habaytoy gawan hikaw ya nangipilit kangko hêñ ipagmahlay ya sarili ko gawan a yo ko an-ipaglaban ha arapan lan ampaghabin apostol hila. A ko ampitawli kanlan habain ya ampagbabaran apostol, ayn ako man hêñ sarilin kaya.

¹² Hêñ haton atsi ko bahêñ kamoyu, ay namwangan yo etaman ya pêtêg akon apostol, gawan ha hino-hino kay na hêñ ya kapapaêpapah haka makapangyarihan ya impadyag ni Apo Namalyari kangko. Inhundo koy impadyag na kangko hêñ main pamagtêêh.

¹³ Parehon bat ya pamanoro ko kamoyu, haka ya pamanoro ko kanlan kaatag ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha ayri man ya legal. Mihan bêngat ya alwan pareho, yabay ya a ko nag-in pabyat kamoyu ta a ko nakikwa hêñ hinoman kamoyu. No êndat yon kasalanan ko kamoyu ya habayto, ay patawarêñ yo ko.

¹⁴ No makahiraw ako bahêñ, ay pantatloy nan pamaniraw koy habayto. Labay kon pataniêhêñ ya paniwala yo, haka nanad hêñ hato, ay a ko mag-in pabyat kamoyu, ta alwan pibandian yo, noa, pamanlugud yo ya antapolêñ ko. Ta hikoy nanad toa yo, haka ya dapat manipon hêñ para ha anak, ay toa la, alwan anak ya manipon hêñ para ha toa.

15 An-ikahigla kon idin ya kaganawan atsi kangko, anggan sarili ko ha ikakangêd yo. Noa, kayno gawan ha hadyay pamanlugud ko kamoyu, ay pêpêrad ya pamanlugud ya itumbah yo kangko!

16 Muwang yo ya a ko nag-in pabyat ha hinoman kamoyu. Noa, main ungno kamoyu ya ampaghabi hên hikaw ya tsinêkmê ko.

17 Awta? Tsinêkmê kataw ha hinon kalamo ko ya in-utoh ko bahê?

18 Pinakihabian ko hi Tito hên maniraw bahê, haka pinakilamo ko kana ya mihay patêl ha Panginoon. Awta? Hi Tito ya nanêkmê kamoyu? Yarin alwan mimihay pamimiyay naê! Yarin alwan pareho ya pamakilamo naê!

19 Awta? Êndat yon an-iligtas naê! ya sarili naê! ha arapan yo? Alwa! Anlugarê kon patêl ha Panginoon, gawan ha pakikimiha naê! kan Apo Jesu-Cristo, ay an-ipalinaw ko ha arapan ni Apo Namalyari ya ha ikataniêh hên paniwala yo ya kaganawan ya anhabiê, haka andaygênaê.

20 Mampotog ako ta kayno ha pamaniraw ko bahê, ay main akon mahêlêk ha pamimiyay yo ya a ko malabayan, haka mahêlêk yoy pamarala ko kamoyu, ya a yo labay mahêlêk. Ta kayno makalatêng akon ampihubukan, ampiriridyaan, ampihuhuluk, pam-iimot, pamidadaêh, pamididikaw, kalangkaan, haka kaguloan.

21 Ampotogê kon ta kayno mipakarêng-êy akon oman ha arapan ni Apo Namalyari gawan kamoyu no makalatêng akon êmbayroy pamimiyay yo. Ampotogê kon êt ta kayno malatêng ko hilay nanyag kasalanan hêh hato ya a pon naghêhê

hêñ nanalibokot ha pamanyag lan karawakan kalabayan lawini nanad ha pamanakêh ha alwa lan ahawa, haka ya panay hêñ pamanyag hêñ kaatag êt ya kagatêan ya kapaparêng-êy. Mamalagêhbêg ya nakêm ko no êmbayroy malatêng ko.

13

Kaatag pon ya babalá haka pangumusta

¹ No makahiraw ako bahêñ, ay pantatlon pamaniraw ko ya habayto. Haka no main bahêñ ya kailangan kon lingonêñ, ay mahonol ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, “No main hêñ ambad-an hêñ nanyag hêñ karawakan, ay kailangan main lowa o tatloy katawo ya mamaptêg.”*

² Ha ikalwan pamaniraw ko bahêñ, ay binawal ko hilay nipanyag kasalanan. No a la êt intunggêñ ya habayto, ay omanêñ kon habiêñ kanla, anggan kanlan ampakihonol kanla ya ubuhêñ ko hilan paral-an.

³ Daygêñ koy habayto ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ta êmêñ ko paptêgan kamoyu ya am-pangubat kan Apo Jesu-Cristo ya anhabiêñ ko. Taganán makapangyarihan ya haka paral-an na kaw no habaytoy kailangan yo.

⁴ Hêñ natsi ya ha koros, ay êndat lan kaatag ya ayn yan kapangyarihan, noa, hêñ nabiyay yan oman, ay namwangan la, ya atsi kana ya ayn kapantag ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. Ha pamaniraw ko bahêñ, ay tinêêh ko ya andaygêñ yoy karawakan, gawan ha pakikimiha ko kana.

* **13:1** Deuteronomio 19:15.

Noa, ha pag-orong ko bahêñ, gawan êt ha pakikim-
iha ko kana, ay mahêlêk yo ya main akon kapang-
yarihan ya ubat kan Apo Namalyari hêñ paral-an
hilay mapanyag karawakan, no a la itunggêñ ya
habayto.

⁵ Nakêm yo, ya dapat yon pakapoliahêñ no am-
pamiay kaw hêñ main paniwala kana. Taganán
muwang yo ya atsi kamoyu hi Apo Jesu-Cristo!
Kayno ayn ya pon kamoyu, no a kaw pon ampani-
wala kana.

⁶ Taganán mamwangan yo êt ya hikoy pêtêg ya
apostol na!

⁷ Noa, an-ihalangin naêñ kan Apo Namalyari
ya a kaw dayi manyag hêñ hinon karawakan ya
dapat pamaral-an kamoyu, alwan ha ikadayêw
naêñ, noa, êmên kaw makadyag no hinoy mangêd,
lumtaw kay man hêñ nanad ayn kapangyarihan
gawan a naêñ naipahlêk ya tungkulon naêñ hêñ
paral-an kaw.

⁸ Ta a kay malyarin humalanghang ha kaptêgan,
noa, an-ipamwang naêñ ya habayto.

⁹ Ta humigla kay no nakataniêñ ya paniwala yo,
lumtaw kay man hêñ nanad ayn kapangyarihan.
An-ihalangin naêñ kaw, ya madyag yoy mangêd
ha hêlêk ni Apo Namalyari.

¹⁰ An-ihulat koy habaytsi kaban ayn ako pon
bahêñ, ta êmên ha paglatêng ko, ay a kina kailan-
gan hêñ ipahlêk kamoyu ya tungkulon ya indin na
kangko ni Apo Namalyari hêñ paral-an kaw. Ta
habaytoy tungkulon ay ha ikataniêñ hêñ paniwala
yo, alwan ha ikaalíh hêñ paniwala yo.

¹¹ Patêl ko ha Panginoon, angga tana pon di.
Kaillag kaw. Pakikwanan yon mag-in mangêd

ya pamimiyay yo, haka pakahonolên yoy kaganawan imbilin ko kamoyu. Mikakahundo kaw haka milalamo kaw hêñ mangêd ta no daygêñ yoy habayto ay magpaidi ya kamoyu hi Apo Namalyari, haka maranasan yo ya pamanlugud haka kapatêkbékan ya ubat kana.

¹² Mikukumusta kaw ta êmêñ ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hêñ nanad patêl ha Panginoon.

Angkumustaêñ la kaw hêñ kaganawan ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mag-in kana.

¹³ An-ihalangin kataw ya panay na kaw ingalwan ni Panginoon Jesu-Cristo, haka panay yon matanam ya pamanlugud ni Apo Namalyari, haka maubuh kaw hêñ magkamain hêñ mangêd ya pamilalamo ha miha ta miha gawan atsi kamoyu ya Espiritu na.

**Ya habi ni apo namalyari: Bayon tsipan - Ayta
Mag-antsi
New Testament in Ayta, Mag-antsi**

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mag-antsi Ayta (Ayta, Mag-antsi)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9789718260654

The New Testament

in Ayta, Mag-antsi

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

d2289d90-e8af-5f04-a1e1-312fd0921aff